

TİMURLU DÖNEMİ TİEM 41 ve
TİEM 294 ENVANTER NUMARALI KUR'ÂNLAR

TİEM 41

Kur'ân-ı Kerim

Timurlu Dönemi, Herat, 1440 Civarı

22.7 cm x 18 cm. 374 yaprak.

Cilt Osmanlı Dönemi 19. Yüzyıl

Timurlu ve Türkmen hamileri için yaptırılmış 15. Yüzyıl elyazmaları arasında en sıra dışı olanlar, hafif renkli ve tezyinli Çin kâğıdı üzerine yazılmış birtakım edebi metinler ve Kur'ânlardır. Bu dönemde Çin kağıdının desenli ve kaliteli olmasından dolayı oldukça önem kazanmıştır. Çin kağıdının hem Timurlular ve hem de Türkmenler tarafından kullanılmasının açıklaması 1468'de Türkmenler Herat'a saldırdıklarında muhtemelen orada bulunan kâğıdın kalanını kendi elyazmalarında kullanmak üzere almış olmalarıdır.

Kur'ân, siyah mürekkep ve nesih bir hat ile her sayfada on bir satır olarak yazılmıştır. el-Fatiha Suresi ile el-Bakara Suresi'nin ilk ayetleriyle açılış yapılmıştır. Pürüzsüz lavanta renkli kâğıt üzerine yazılı ayetler, tezhipli bir çerçeve ile sarılmıştır.

Secavend (duraklama) alametleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sevlevha (1b-2a) hizip gülleri ve duraklar tezhiplidir.

Sultan III. Osman (sal. 1754-1757) tarafından vakfedildiği anlaşılmaktadır. Sultan I. Mahmud (sal. 1730 – 1754)'un ve Evkaf Müfettişi'nin mühürleri vardır. (1.a)

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nden 14 Haziran 1916'da müzeye getirilmiştir.

TİEM 294

Timurlu Dönemi

Herat, 23 Ramazan H. 837/

M. 3 Mayıs 1434 tarihli

Hattatı Şemseddin el-Baysunguri'dir.

Aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkep ve nesih hat ile yazılmıştır. Sayfalar cetveli ve 13 satırdır. 36,6 x 27 cm. boyutunda ve 281 sayfadır.

Kur'ân levha olarak tezhiplenmiş karşılıklı iki takdim sayfası ile başlamaktadır. Merkezde zemini altın yaldızlı, on dilimli yuvarlak bir madalyon ve bu madalyonu oluşturan dilimlerin her biri ortasından başlayarak altın ve siyah mürekkeple çizilmiş, arası beyaz ile boyalı kırık çizgilerin çevre bordürüne ilk bandını oluşturduğu geometrik bir şemaya sahiptir. Kırık çizgilerin birbiri ile karışması sonucu oluşan tüm bölmelerin zemini lacivert üzerine altın yaldız, yeşil ve beyaz renklerle yapılmış rumili arabesklerle doldurulmuştur.

Kur'ân'ın I.-II. /1-3 ayetlerinin bulunduğu sayfalar serlevha tezhiplidir. Sure başlarının bazılarını dekoratif doğu kûfisi ile bazılarını da tevki'i hat ile yazılmış ve tezhiplenmiştir. Ayetler, birbirinden altın yaldızlı zarif rozetlerle ayrılmış, başka on ayet sonu sayfa cetveli dışına yapılan tezhipli yuvarlak güllerle belirtilmiştir.

Cildi tamirli, deriden ve mıkpleli olup kendi dönemine aittir.

Tüm Timurlu sultanları, kitap sanatlarına çok değer vermişler, sanatçıları korumuşlar, himayelerine aldıkları hattat ve nakkaşlara her türlü imkânı sağlayarak kendi kütüphaneleri için kitaplar hazırlamışlardır. Bu sanatçılardan biri olan Şemseddin Muhammed'in yazdığı Kur'ân, Timurlu dini mimarisindeki kubbe içi süslemelerini anımsatan zahriye tezhibi, doğu kûfisi ile inanılmaz ölçüde zarif yazılmış sure isimleri, sure isimlerini bütünleyen tezhibi ve Yakut üslubundaki hattı ile Timurlu kitap sanatını günümüze taşıyan eserlerden biridir.

Eser, İstanbul'da bulunan Abdülmecid Türbesi'nden 1926 yılında müzeye getirilmiştir. Kur'ân'ın birçok sayfasında, Sultan III. Selim'in mühürleri bulunmaktadır.

Seracettin ŞAHİN